

Les premières civilisations européennes

On a cru longtemps qu'à l'époque des brillantes civilisations de l'Orient, de la Grèce et de Rome, l'Europe n'était habitée que par des populations barbares. Rien n'est plus faux. L'archéologie prouve au contraire que les peuples européens de l'Antiquité ont connu de bonne heure un haut degré de culture.

Vers 5000 avant J.-C., le triangle Syrie-Cilicie-Irak apparaît comme le centre culturel de dispersion d'où partent les courants vers l'Iran, l'Égypte et l'Europe. En 4000, les « paysans du Danube », influencés par les foyers de Syro-Cilicie, s'ébranlent vers le nord jusqu'à l'Oder et l'Elbe, vers l'ouest jusqu'au Rhin et la Meuse, et y introduisent l'agriculture et l'élevage. La hache polie était utilisée pour défricher les forêts.

La diffusion du cuivre en Europe est l'œuvre des civilisations égéennes à tombes collectives (Minoen ancien) vers l'an 3000 avant J.-C.; nous en voyons encore la preuve tangible dans les menhirs, dolmens et autres allées couvertes. La diffusion du bronze revient aux Achéens, race de guerriers indo-européens qui avait supplanté les Crétois aux environs de 1450 et fondé Mycènes en Argolide. Le second Age du bronze (1450-1200), sous l'impulsion mycénienne, se répand par la « route de l'ambre » en Europe centrale et nordique et par la « route des perles » en Méditerranée jusqu'en Angleterre, comme en témoignent les riches tumuli du Wessex et le cercle de piliers à linteaux de Stonehenge. L'apogée se situe au Bronze final (1200-1000) avec la civilisation des « champs d'urnes » en Europe centrale. C'est à l'expansion de ces peuples que seraient dues l'installation des Celtes

en Europe occidentale, des Villanoviens dans la vallée du Pô, et l'invasion des Doriens en Grèce (1150).

Les inventeurs du fer sont les Hittites, peuplade indo-européenne habitant l'Anatolie, si l'on en croit leurs archives découvertes à Boghaz-keui en Turquie. La diffusion du fer en Europe s'est faite par l'entremise des Phéniciens et des Grecs et a donné naissance à une civilisation qui tire son nom de la nécropole de Hallstatt, près de Salzbourg, en Autriche (1000-450). En 1846, plus de 2.500 tombes y furent découvertes. On constata, non sans surprise, qu'elles contenaient, outre des ossements, des épées en bronze et en fer, des broches et épingles, des fragments de poterie garnis de dessins géométriques, des figures d'animaux, etc.

La preuve que cette civilisation avait atteint un haut degré d'épanouissement nous est fournie par les vestiges de la ville de Biskupin (700), découverts en Pologne en 1939 par les chercheurs de l'université de Poznan. Cette ville constitue un modèle de construction urbaine. Les rues, pavées de blocs de bois aux dimensions régulières, étaient larges de 2 m. et débouchaient sur une avenue circulaire protégée par les remparts extérieurs.

Le style de la Tène (500-51), qui emprunte son nom aux découvertes faites à l'est du lac de Neuchâtel en Suisse, fleurit surtout dans la société celtique et ses plus belles productions étincellent de l'or et du bronze des armes de ses guerriers et des objets de toilette féminine. C'est en 51 que la Gaule fut incorporée à la république romaine.

En haut, à gauche : vue intérieure d'une maison reconstituée à Biskupin. A droite : une rue de Biskupin.

En bas, à gauche : carte indiquant la situation de Biskupin (B) et Hallstatt (H). A droite : reconstitution de la ville de Biskupin entourée de son rempart.

BESCHAVING IN HET HART VAN EUROPA

Tot in de vorige eeuw geloofden de meeste mensen, dat duizend jaar vóór Christus, terwijl prachtige beschavingen elders in bloei waren, Europa slechts door halve wilden bewoond was. Thans weten we, dat dit niet helemaal waar is. Hoewel de volkeren die destijds in Europa leefden geen geschreven documenten hebben achtergelaten, zijn er heel wat werktuigen en wapens, zelfs volledige steden, overgebleven. Deze bewijzen, dat de toenmalige bewoners van Europa ongetwijfeld beschaafd waren en een vrij hoge levensstandaard hadden.

In 1846 werden meer dan 2500 oude graven ontdekt te Hallstatt, nabij Salzburg (Oostenrijk). Men schat dat ze dateren uit de jaren tussen 1000 en 400 vóór Christus. Deze graven bevatten vele verrassingen; niet slechts beenderen en as, dikwijls in urnen bewaard, maar ook vele alledaagse voorwerpen van lang geleden werden blootgelegd. Zo vond men bronzen en ijzeren zwaarden, vele soorten werktuigen, eveneens van brons en ijzer, borstspelden van verschillende vormen en afmetingen, tekeningen van dieren, vooral van paarden en zwanen en verder ook potscherven, die op een sierlijke uitvoering wijzen en ingewikkelde meetkundige motieven vertoonden. De voornaamste vormen hierbij schijnen rechthoek, driehoek en ruit te zijn geweest, die door diagonalen of zig-zaglijnen van elkaar werden gescheiden.

Dankzij deze ontdekkingen waren de oudheidkundigen in staat, een schematisch beeld op te bouwen van het volk, waartoe de oude bewoners van Hallstatt moeten hebben behoord. Men kon uit sommige van hun bezittingen, die ze slechts uit andere landen konden hebben ingevoerd, afleiden dat ze enig contact met Fœnicische handelaars en waarschijnlijk ook met de Grieken uit de eerste tijd, moeten hebben gehad. Hun tekeningen van paarden en zwanen schijnen erop te wijzen, dat ze niet onbekend waren met de godsdiensten van andere landen of misschien zelf deze godsdiensten wel hebben beleden. Omstreeks die tijd leefden immers in de buurt van de Middellandse Zee vele godsdienstige sekten, die geloofden dat een paard de zonnwagen door de lucht trok, terwijl een zwaan hem 's nachts over de rivier van de duisternis naar de andere kant van de wereld sleepte.

Sinds deze vondsten uit het jaar 1846 hebben andere ontdekkingen meer licht geworpen op de zogenaamde "Hallstatt-beschaving". In 1933 werd een hele stad, die blijkbaar door mensen met dezelfde beschaving omstreeks 700 vóór Christus werd gebouwd, in Polen gevonden. Deze stad, die Biskupin heette, was gelegen op een eiland in een meer ten noordwesten van Poznan.

De huizen, evenals de publieke gebouwen van de stad, waren alle stevig uit hout opgetrokken. De lange, zelden meer dan twee meter brede straten, waren geplaveid met houten blokken van gelijke afmetingen, die zonder spijkers aaneengelast werden. Al deze straten leidden naar een ringvormige weg, die helemaal rond de stad liep. Langs de buitenzijde van deze weg bevonden zich drie rijen sterke wallen, die tot verdediging van de stad dienden.

Achter deze verdedigingswerken woonden de mensen in sterke, uit hout gebouwde huizen, die met hellende rieten daken bedekt waren. In elk huis leidde een ingang, ongeveer twee meter zeventig breed en één meter tachtig hoog, naar één enkele grote ruimte. In het oostelijke gedeelte hiervan bevond zich een stenen haard, waardoor het als woonkamer en keuken kon dienen, terwijl het westelijk gedeelte een slaapkamer vormde, uitgerust met een houten verhoging, waarop de hele familie sliep. Het weefgetouw, waarop de vrouwen stof tot een breedte van bijna één meter tachtig weefden, stond in het lichtste gedeelte van de kamer, vlak tegenover de open ingang. Een platte planken zoldering zorgde voor veel bergruimte onder het dak van het huis.

Als we overwegen, dat Biskupin bijna 800 kilometer van Hallstatt verwijderd is, dan kunnen we een idee krijgen van de verspreiding der Hallstatt-beschaving. Sommigen geloven zelfs dat ze Villanova, nabij Bologna (Italië) bereikte. Maar hiervoor zijn geen afdoende bewijzen aan te voeren. Anderen nemen aan, dat de Villanova-cultuur de cultuur van Hallstatt beïnvloedde en dat de kennis van het ijzer omstreeks 650 vóór Christus uit Villanova naar Biskupin werd overgebracht.

Drie reconstructies van het leven in Biskupin, ongeveer 3000 jaar geleden: het interieur van een houten huis, een smalle met hout geplaveide straat. De kaart toont de ligging van Hallstatt (H) en Biskupin (B).

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.